

# Verslag van twee ABCD-Pressurecookers

## “Community building is werken aan het wortelstelsel!”

Het is donderdag 15 december, een uurtje of elf in de ochtend. In de knusse theaterzaal van de prachtige Deventer Bibliotheek wacht een volle zaal op wat komen gaat. Het zijn veel wijkprofessionals en ook nog zo'n 10 bewoners. Ze zijn er voor de eerste van twee ABCD Pressurecookers. In die cookers vertelt Joop Hofman zoveel mogelijk interessants over Asset Based Community Development in één uur tijd. Er vielen bij veel aanwezigen heel wat kwartjes. En dat is mooi in de beweging naar 'heel Deventer ABCD'!

Asset Based Community Development, want dat is ABCD, is wereldwijd de meest uitgewerkte vorm van community building. Kort gezegd gaat het uit van alles wat al in de wijk aanwezig is. Bij mensen, aan plekken, bedrijven, verhalen en andere hulpbronnen. Als je dat samen ontdekt, verbindt en de kracht die daarbij vrijkomt weet te mobiliseren, versterk je de gemeenschap. Het leidt tot sterke wijken en veerkrachtige gemeenschappen. En die hebben de antwoorden voor vraagstukken in hun buurt.

### ABCD hoort bij Deventer

Manager Marischka Thijssen van Raster is onderdeel van de interne denktank ABCD van Raster. En opent de sessie. “Het is een drukke maand, moeten we dan wel zoiets organiseren? Ook nog eens in korte tijd? We dachten: we doen het gewoon! Gewoon gaan doen is namelijk heel erg ABCD. En dan blijken er dus niet maar een paar mensen te komen, maar twee keer een volle zaal. We ontmoeten elkaar hier en hopelijk gaan we elkaar hierna nog veel vaker en meer treffen. Dat is in zichzelf al heel waardevol!” Joop Hofman start zijn Pressurecooker. Hij is trots dat hij dit kan doen, in Deventer, als Deventenaar en over ABCD. Omdat het hoort bij Deventer. “Al honderden jaren is het onderdeel van deze stad. In 1300 was hier al Buurspraak. Gemeenteraadsleden werden aangewezen op straatniveau en legden ook op die manier verantwoording af. Dat zou ook wel weer iets voor deze tijd zijn. Community building zit in de genen van de stad.” Want mocht ABCD niet bij iedereen een belletje doen rinkelen; het gaat vandaag over community building. Geen vraagstuk kan worden aangepakt als bewoners er niet zelf mee aan de slag willen gaan. Dat geldt voor alles wat je maar kunt bedenken; van armoede tot de energietransitie en van ondermijning tot overgewicht. Zonder gemeenschap kun je wel ‘projecten draaien’, maar dat is geen community building.”



## BullshitBingo

Er zijn veel wetenschappelijke publicaties over ABCD, en bewijs dat het werkt stapelt zich op, maar het is geen methodiek. Joop moedigt iedereen aan er vooral op je eigen manier mee aan de slag te gaan. 'De omgeving van de mens is de medemens' van Jules Deelder raakt in weinig woorden de kern. Joop: "Je kunt alleen jezelf en je omgeving ontwikkelen in relatie tot de ander. Individuele ontwikkeling bestaat in feite niet. Het creëren van een gemeenschap is het doel! En heeft waarde in zichzelf. Het is ook hard werken, altijd nieuw gedoe. Het is onvoorspelbaar. Samen leven is geen lineair proces waar je iets instopt en waar iets uitkomt. Jullie krijgen vandaag dan ook geen kookboek met oplossingen." Joop toont een dia met een Bullshitbingo. Ogenscheinlijk hele gangbare termen, als behoeften, doelgroep en participatie, die geen plaats hebben in het ABCD-vocabulaire. Joop: "Kent iemand de term 'voorliggend veld'? Dat suggereert dat wij, als beroepskrachten, iets hebben en dat er nog iets voor ons ligt, het voorliggende veld. Terwijl bewoners in ABCD het hoofdveld zijn. Behoeften dan. Ook zo'n rot term. Als je behoeften gaat ophalen, geven mensen altijd aan wat ze niet hebben. En dat ga jij dan voor ze invullen, zodat bewoners afhankelijk worden van jou. Dat wil je niet in ABCD, het gaat juist om toevoegen aan elkaar. Dus houd de schaduwkant van behoeften scherp in beeld! Preventie dan. Dat is werken vanuit een verwacht probleem dat je wilt voorkomen, niet werken aan gemeenschapskracht. Dan werk je vanuit potentie, vanuit de gedachte dat je iets versterkt. Alle vraagstukken dalen neer in de gemeenschap. En je komt niet verder als de bewoners er niet zelf mee aan de slag gaan. Als ondermijning in de gemeenschap getolereerd wordt, los je het als beleidsmaker niet op zonder de gemeenschap."

## Richt je op alles wat er is

Joop komt op de Big Three van ABCD. "De bewoner is maker, het bestaande vermogen in een buurt staat centraal, en het draait om jou en je omgeving; je kunt die twee niet los zien van elkaar. Volgens Joop klinkt het rijtje bijna als een open deur, maar het betekent van alles voor het denkkader van professionals die vanuit ABCD willen werken. "Het gaat om vier dingen. Allereerst: de meeste mensen deugen en zijn van betekenis voor het buurtleven. Klinkt goed toch? Maar beroepskrachten zien, vaak ingegeven door hun opdracht, mensen ook vaak als 'hun probleem'. Als hun tekortkoming. Tweede punt: richt je op buurtpotentie, op alles wat er is. Derde punt: realiseer jezelf dat gemeenschappen altijd overschot hebben. Terwijl instanties gelimiteerd zijn; ze zijn beperkt in aantal mensen, uren, middelen en kennis van de buurt. En dus, punt vier: je moet instappen, inpluggen en versterken. Niet verzinnen wat goed is voor een gemeenschap of, nog erger, een 'doelgroep'. Zie beleid als smaakversterkers voor wat er allemaal al is!"



## Werken aan wortelstelsel

Joop raakt aan de kern. En toont een tekening met een wortelstelsel en bloeiende planten en bloemen boven de grond. "Dat wortelstelsel, onder al die initiatieven die boven de grond bloeien, maakt die initiatieven mogelijk. Op dooie grond, slaat alles dood. Community building is werken aan dat wortelstelsel. Al die verbindingen vormen de bloedbanen, de zuurstof, van een gemeenschap. Daarbij draait het al-tijd om wat er tussen mensen gebeurt. Community building is verbindingen tussen mensen maken! Lijntjes trekken. Als 6 mensen elkaar kennen, zijn er 15 mogelijke lijntjes en dus hulpbronnen, als 14 mensen elkaar kennen, zijn er al 92 verbindingen! Het enige wat telt zijn de lijntjes tussen mensen, niet hun labels of tekortkomingen! Nu worden beroepskrachten afgerekend op wat er met mensen gebeurt, en niet op wat er tussen hen gebeurt. Terwijl dat je werk is! Meer en sterkere lijnen betekent een sterkere en veerkrachtigere buurt."

## Proces

Joop probeert iets van een proces te schetsen in ABCD. Dat gaat van het in beeld brengen van talenten en verbanden, het mobiliseren, maken van een plan tot het inschakelen van externe hulpbronnen. De kanttekening volgt direct. "Ik zeg er meteen bij; bij bewoners leeft en werkt het zo niet. Zij kronkelen tussen deze stappen. Dat kronkelen is de werkelijkheid. En dat is ons werk! Lijntjes trekken en hinkstapspringen." Joop laat er twee treffende quotes bij zien: 'Ik speel in de stad met alles wat er bestaat' en 'Whatever the problem, community is the answer'. "Communities zijn de dragers van de oplossingen."

## ABCD: lokaal en onder regie van de buurt

Joop gunt iedereen, op advies van Eric Scherder ('na een half uur hebben je hersenen rust nodig') even een break. En vraagt de aanwezigen met een ander in gesprek te gaan over de eigen buurt. Wanneer was die op zijn best? Een verscheidenheid aan voorbeelden volgt. Van het afkoppelen van regenwater, tot het herdenken van een overleden Buurtoma. Wat ze gemeen hebben: het zijn allemaal voorbeelden waarin bewoners iets doen met andere bewoners. Joop noemt het de eerste kracht; lokaal en onder regie van de buurt. De buurt doet het zelf, zonder professionals. Bij de tweede kracht gebeurt het wel lokaal, maar niet onder regie van de buurt. De derde kracht is de externe, kracht; het gebeurt niet lokaal en niet onder regie van de buurt. Het wijzigen van een bestemmingsplan bijvoorbeeld. Joop schakelt door naar de founding fathers van ABCD, Jody Kretzmann en John McKnight. "Zij onderzochten wat vitale gemeenschappen kenmerkt. Zo'n 3.000 bezochte wijken verder, is de conclusie: ze gaan allemaal uit van het bestaande. Van wat er al, en wél, is. 'Start with what's strong, not with what's wrong'. Niet om problemen te ontkennen, maar als je niet weet wat je zelfs als buurt in huis hebt, heb je altijd externe hulp nodig! Beleidsplannen starten altijd met wat er niet is. En laten dat door externen aanvullen of verhelpen."

### DRIE BELANGRIJKE ABCD VRAGEN

1. Wat kunnen we zelf doen?
2. Wat kunnen we zelf doen, met hulp van anderen?
3. Wat moeten anderen doen?



Zes bouwstenen Mc Knight en Kretzmann

1. Overall zijn mensen met vaardigheden
2. Over zijn verbanden
3. Overall fysieke plekken in buurt die van betekenis zijn
4. Buurteconomie en (ruil)handel
5. Gedeelde verhalen, cultuur en geschiedenis. Verhalen geven spirit en identiteit. En inspiratie; 'we hebben het al een keer eerder geflikt en dat kunnen we weer.'
6. Overall instanties die ondersteunend kunnen zijn aan de wijk, niet aan hun eigen doelstelling. Vindplaats of een maakplaats? In dat laatste geval ben je ondersteunend aan de community.

### Harde principes ABCD

ABCD is geen methodiek of een project. Het kent wel een aantal harde principes:

- Bewoners staan aan het roer. Dat is wat anders dan dat bewoners centraal staat.
- De focus is op krachten in de buurt, niet op tekorten en problemen.
- Werken van binnenuit de buurt, die éne buurt. Met de assets van de buurt als basis.
- Het is relatiegestuurd werken. 'We hebben mensen en we gaan samen de klus doen'. Vanuit relaties ontstaat namelijk iets: van het een kan dan het ander komen! Nu wordt er veelal taakgericht gewerkt; 'we hebben een taak en daar zoeken we mensen bij'.
- Inclusief! Er is altijd een lege stoel. Waarbij de vraag is: wie is er niet bij, die er wel had moeten zijn? Dat is vaak je vervelende rol als community builder.

Joop gaat in op het fenomeen 'de vraag ophalen'. "Want dat gebeurt heel vaak. Beroepskrachten halen de vraag op, zodat zij het antwoord kunnen verzinnen. Maar waarom halen ze niet ook het antwoord in de wijk op? Bij community building haal je feitelijk relaties op, de lijntjes. Op basis van een vraag én het antwoord. Het gaat om wat bewoners kunnen toevoegen. En wat er daarnaast nog moet gebeuren. Daarom heb je die relatie nodig. Daarbinnen kun je dit gesprek voeren. Als je met een inventarisatielijst de deuren langs gaat, gaat het niet lukken. Relaties ophalen vraagt een open blik, in gesprekken zoeken naar haakjes, oprechte interesse in de ander."

### Beleid versus community building

Een beleidsmatige oplossing staat vaak haaks op community building, laat Joop zien. "Beleid vertrekt bij wat er mist. Dan wordt gekeken welke externen dat kunnen verhelpen. Er volgt een opdracht- en resultaatformulering, er wordt een evidence based-methodiek gekozen, een doelgroep en als de wijkcores dan verbeteren, is het geslaagd. Zo werk je dus vanuit tekorten, met oplossingen van buitenaf, verticaal, volgens een 'one size fits all'-aanpak, opgeknipt en aan extern bepaalde resultaten. Community building werkt precies omgekeerd. De wijk zit vol potentie, niet vol problemen. En we zetten geen stip op de horizon, maar een stip de stoep; bewoners gaan samen aan de slag! Ga het doen! Gemeenschappen bouwen is het doel en een waarde! En een instrument voor beleid. Laat het groeien van onderop. Daar groeit het wortelstelsel van."

## Aan, voor, met, door

Joop sluit af met het ABCD-kwadrant. “Doe je iets aan mensen, en ben je hiertoe gelegitimeerd, dan breng je verlichting en is de bewoner slachtoffer. Dat is het medische model. Doe je iets voor mensen, dan pleeg je herstel. Er is een gat in de wijk of in een aanbod en jij vult dat aan. De bewoner is klant en daarmee afhankelijk. Doe je iets met de bewoner, dan bied je ondersteuning en is de bewoner co-creator. Gebeurt iets door de bewoners, dan werk je aan community building. Je werkt aan de eigen vermogens van een wijk, de bewoner ontwikkelt zijn of haar burgerkracht. Als deze varianten zijn zinvol, maar ABCD is de ‘door-variant’.” Nadat Joop nog wat onderzoeksresultaten heeft getoond, die ondubbelzinnig de waarde van gemeenschapskracht laten zien, zit het uur erop.

## Praatjesmakers-pot

De deelnemers sluiten af door, onder het genot van een hapje en drankje, ‘het andere gesprek’ te voeren met elkaar. Dat doen ze aan de hand van vragen die in de Praatjesmakers-potten zitten. De gesprekken leveren verschillende inzichten op. Bijvoorbeeld dat het gemakkelijk is om ‘groots en meeslepend’ over het werk te denken. Terwijl je ook heel in het klein al snel aan die wortelstructuur werkt. Iedere verbinding, ieder lijntje, is er één. Tweede eyeopener is dat niet alles van A tot Z hoeft te worden doorlopen. Je hoeft niet ergens te starten om volgens vast omlijnde plannen ergens uit te komen. Zo lineair werkt samenleven in de buurt niet. Je kan ook ‘iets’ doen. Vanuit de gedachte dat alles ertoe doet. Laatste ervaring die gedeeld werd, was dat de focus vandaag op het positieve lag vandaag, niet op het negatieve. Vanuit je hart te kunnen denken, los van ratio en methodieken; dat voelt goed! Wat je aandacht geeft, groeit. Geef je het positieve aandacht, dan groeit dat. De uitsmijter komt van iemand die vertelt over het bankje dat hij in zijn straat heeft neergezet. Waar mensen gewoon kunnen zitten en kletsen. Het lijkt hem een inspirerende gedachte om komend jaar de eerste Deventer Bankjesdag te organiseren!

